

Nefis ve fitne insanda ve toplumda nasıl bir yıkım yapar? Toplum yeniden nasıl yeşerir?

Önce nefisle başlayalım. Nefs nedir? Onu bir anlatmaya gayret edelim size. Nefs kelime kökeni olarak Arapça'dan gelir. Kendi, öz, benlik, can, ruh anımlarını taşıır. Ancak İslamiyet'te ve tasavvufa kazandığı anlam çok daha derindir. Sade bir tanımla; insanın maddi ve manevi varlığının toplamı, yani kişinin "ben" dediği şeydir. İnsanın içindeki arzuların, dürtülerin, potansiyelin kaynağıdır.

Nefsi anlamak için şu üç temel başlığa bakabiliriz. İlk başlığımız; Ruh ve beden arasındaki savaş alanı. İnsan yaratılış itibariyle iki kutuptur. Ruh; yüce ve ilahi olana, iyiliğe ve huzura meyillidir. Beden ise maddi olana, hazz ve rahata meyillidir. Nefs bu ikisi arasındaki ara yüzdür arkadaşlar. Eğer nefis bedeni ve süfli arzuları dinlerse hayvani bir seviyeye iner. Eğer ruhu ve vicdanı dinleyip terbiye olursa melekî bir seviyeye yükselir. Bu yüzden nefis, insanın çetin sınavlarından birinin gerçekleştiği bir objedir.

İkinci başlığımız; Kötülüğü emreden güç, yani Nefs-i Emmare. Nefsin ham ve eğitilmemiş haline genellikle kötülüğü emreden nefis denir. Bu haliyle nefs bencil, aceleci, sadece kendi hazzını düşünen ve sonunu hesaplamayan bir yapıdadır. Kur'an-ı Kerim'de Yusuf Suresi'nde şöyle buyuruluyor: "**Muhakkak ki nefs kötülüğü şiddetle emredicidir.**" (Yusuf Suresi, 53. Ayet)

Üçüncü başlığımız; Nefsin mertebeleri, yani tekamül yolculuğu. Tasavvuf düşüncesinde nefis sabit bir düşman değil, eğitilmesi gereken bir öğrenci gibidir. Eğitildikçe sıfat değiştirir ve yükselir. Bu mertebelere örnek verelim:

- **Nefs-i Emmare:** Kötülüğü emreden, günaha düşkün.
- **Nefs-i Levvame:** Kendini kınayan nefis. Kişi hata yapar, pişman olur, vicdan devreye girer.
- **Nefs-i Mülhime:** İlham alan nefis. İyiyi ve kötüyü ayırt etme yeteneği kazanır.
- **Nefs-i Mutmainne:** Tatmin olmuş, huzura ermiş nefis gibi.

Devamında da Radiye, Mardiye ve Kamile makamları vardır. Eğer nefsi başıboş bırakırsınız kardeşlerim, bir uçuruma sürüklenebilirsiniz. Ancak öldürürseniz, bu sefer de yol alamazsınız, yaşenerjiniz kalmaz. Doğru olan terbiye etmek, dizginleri ele almaktır. Terbiye edilmiş bir nefis, insanı yüksek manevi derecelere taşıyan en güçlü araç haline gelir.

Nefs kelimesi Kur'an-ı Kerim'de yaklaşık 300 defa geçiyor. Bu kadar sık tekrar edilmesi insan psikolojisinin ve manevi yapısının İslam'daki merkezi önemini gösteriyor. Kur'an'da nefis tek bir anlamda kullanılmıyor kardeşlerim. Bazen insanlığın kendisi, canı; bazen kötü arzuların kaynağı; bazen de Allahuteala'nın zatı anlamında kullanılıyor.

Kur'an-ı Kerim'de geçtiği en kritik yerlere değinmek istiyorum. Nefsin mertebelerini anlatan ayetlere bakalım. İnsanın manevi yolculuğundaki (yani seyr-i sülükteki) durakları ifade eden o meşhur üç ayetten bahsedeceğim:

"Ben nefsimi temize çıkarmam, çünkü nefs, Rabbimin merhamet ettiği hariç, kötülüğü şiddetle emreder." (Yusuf Suresi, 53. Ayet). Burada nefsin ham, bencil ve tehlikeli yönü vurgulanıyor.

"Hayır, kendini kınayan nefse yemin ederim." (Kiyamet Suresi, 2. Ayet). Allahuteala burada vicdanı gelişmiş, günah işlete de hemen pişman olan nefsi anlatıyor.

"Ey huzura ermiş, mutmain nefş! Sen O'ndan razı, O da senden razı olarak Rabbine dön."

(Fecr Suresi, 27-28. Ayetler). Burada nefsin ulaşması hedeflenen en üst, en sakin makamını anlatıyor.

İnsanın iç dünyası ve dürtüleri olarak nefse bakalım. Kur'an-ı Kerim, Allahuteala'nın insanın iç sesini ve nefsinin fısıltılarını bildiğini vurgular. Nefsin vesvesesi hakkında: **"Andolsun insanı biz yarattık ve nefsinin ona ne vesveseler verdiğini biliriz. Biz ona şah damarından yakınız."** (Kaf Suresi, 16. Ayet).

Nefsin çift yönlü doğasında ise: **"Nefse ve onu şekillendirene, sonra da ona kötülüğü ve sakinmasını ilham edene yemin olsun ki; nefsinin arındırın kurtuluşa ermişit."** (Şems Suresi, 7-9. Ayetler). Bu ayetler nefsin hem iyiye hem de kötüye meyledebilen bir potansiyel olduğunu gösteriyor.

Şahıs, kişi veya can anlamında nefş; burada ego değil insanın bizzat varlığını veya hayatı kastedilir. **"Allah hiçbir nefse (yani hiçbir kimseye) gücünün yeteceğinden ötesini yüklemez."** (Bakara Suresi, 286. Ayet). Ölüm gerçekleşinde ise: **"Her nefş (yani her canlı) ölümü tadacaktır."** (Al-i İmran Suresi, 185. Ayet).

Allah'ın zati için kullanılan nefse de örnek verelim. Nadir de olsa nefş kelimesi Allah'ın zatını ifade etmek için de kullanılıyor: **"Sen benim nefsimde olanı bilirsin, ben ise senin nefsinde olanı bilmem."** (Maide Suresi, 116. Ayet).

Cimrilik ve kıskançlık anlamında kullanılan nefsin hırsına da örnek verelim. Bazı ayetlerde nefş insanın içindeki cimrilik ve bencillik dürtüsü olarak tanımlanır: **"Kim nefsinin cimriliğinden, hırsından korunursa, işte onlar kurtuluşa erenlerdir."** (Haşr Suresi, 9. Ayet).

Fahr-i Kainat Efendimiz'in nefş terbiye yöntemlerinden bahsetmek istiyorum size. Resulullah Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) nefş terbiyesi konusunda ne Hristiyan rahipler gibi dünyadan tamamen el etek çekmeyi, ne de hedonistler gibi her arzuyu tatmin etmeyi öngörmüştür. Arınma ve denge yolunu seçmiştir. Fahr-i Kainat Efendimiz'in nefsi terbiye etmek için uyguladığı ve sahabesine öğrettiği temel yöntemler şunlardır:

Az yemek ve oruç: Nefsin en büyük yakıtı gıdadır. Resulullah Efendimiz nefsin azgınlığını kırmak için midedeki doluluğu azaltmayı ilk şart koşmuştur. Yöntem açık: "Biz açıklmadan yemeyen, yediğinde de doymayan bir toplumuz" buyurmuştur. Uygulaması şu şekilde; sadece Ramazan ayında değil, Pazartesi-Perşembe günleri ve Eyyam-ı Biyd (her ayın 13, 14 ve 15. günleri) oruç tutarak bedenini discipline etmiştir. Amacı mide doluyken nefş gaflete düşer ve şehvet artar; açlık nefsin direncini kırar ve kalbi inceltir.

Gece İbadeti: Nefsin en sevdığı konfor alanlarından biri uykudur. Gece sıcak yatağı terk etmek, nefse vurulan en ağır darbelerden biridir. Resulullah Efendimiz ayakları şişene kadar gece namazı kıladı. "Şükreden bir kul olmayayım mı?" diyerek bunu bir zorunluluktan öte bir sevgi bağına dönüştürmüştü. Gece kalkmak iradeyi çelikleştirir; uykusuna hükmedebilen nefsin hükmeder.

İnfak ve Cömertlik: Nefs biriktirmeyi, sahip olmayı ve "benim" demeyi sever. Bu hastalığın ilacı sevdığı şeyden vazgeçmektir. **"Sevdığınız şeyleden Allah yolunda harcamadıkça birre (iyiliğe) eremezsiniz."** ayetini bizzat yaşıstır. Eline geçeni bekletmeden dağıtırdı.

Susmak ve Dili Tutmak: Nefs konuşarak kendini göstermek, övülmek ve başkasını eleştirek üstünlük taslamak ister. "Ya hayır söyle ya da sus" prensibi getirmiştir Resulullah Efendimiz. Az

ve öz konuşurdu. Gereksiz konuşmanın kalbi katıldırdığını belirtirdi. Dili tutmak, nefsin "ben buradayım" çığlığını susturmaktır.

Öfkeyi Kontrol Etmek: Nefsin en tehlikeli patlama anı öfkedir. O anda nefs kontrolü ele alır. "Birisi gelip bana öğüt ver" dediğinde üç defa üst üste "Öfkelenme" buyurmuştur. "Gerçek pehlivan güreşte rakibini yenen değil, öfke anında nefsin yenendir" diyerek fiziksel gücü değil irade gücünü öne çıkarmıştır.

Ölümü Hatırlamak: Nefs hiç ölmeyecekmiş gibi dünyaya bağlanır ve uzun vadeli planlar yapar. "Lezzetleri bıçak gibi kesen ölümü çokça hatırlayınız" tavsiyesinde bulunmuştur Resulullah Efendimiz. Sık sık kabir ziyaretleri yapar ve ashabına da bunu tavsiye ederdi. Ölümü düşünmek nefsin dünya hırsını anında söndürür.

Resulullah Efendimiz'in yöntemi nefsi yok etmek üzerine kurulu değildir, bedene eziyet etmek değildir. Bedene eziyet etmeye yasaktır. Bir sahabe efendimiz "Ben artık uyumayacağım", diğer bir sahabe efendimiz "Ben hiç evlenmeyeceğim", başka bir sahabe efendi miz "Ben sürekli oruç tutacağım" dediğinde Resulullah Efendimiz onlarla konuşmuş ve bu duruma müdahale etmiştir: "Ben Allah'tan en çok korkanınızım. Ama ben bazen oruç tutarım, bazen yemek yerim. Bazen de namaz kılarım, uyurum. Kim benim sünnetimden yüz çevirirse benden değildir" buyurmuştur.

Nefs eğitilebilir mi? Onu dizginlemek için gerekli olan tavır ve davranışlar nelerdir? Bunları da konuşalım. İslam tasavvufuna ve Kur'an-ı Kerim'e göre insanın dünyaya gönderiliş amacı bu ham ve vahşi nefsi eğiterek onu "İnsan-ı Kamil" seviyesine çıkarmaktır. Nefs yok edilmesi gereken bir tümör değil, terbiye edilmesi gereken bir enerji kaynağıdır.

Nefsi dizginlemek ve eğitmek için gerekli olan tavır ve davranışlar şunlardır: Temel tavır; muhalefet etmek, zıt gitme prensibi. Nefs terbiyesinin altın kuralı şudur: Nefs ne istiyorsa makul ölçüde tersini yap. Nefs şımarık bir çocuk gibidir; her istediğini verirseniz daha fazlasını ister ve yönetimi tamamen ele alır. Ona "hayır" demeyi öğrenmek, ipleri ele almaktır. Canın çok mu uyumak istiyor? Kalk. Canın dedikodu mu yapmak istiyor? O vakit sus. Canın o an çok mu yemek istiyor? Sofradan doymadan kalk. İmam-ı Gazali der ki: "Nefsinle cihat et. Çünkü o senin en büyük düşmanındır. Ona muhalefet etmek ibadetin başıdır."

Biyolojik davranış; yakıtı kesmek. Nefsin azgınlığı bedenin konforundan besleniyor. Riyazet, nefsin yakıtını azaltmaktadır. Bu da meşhur "3 az" kuralıyla olabilir: Az yemek, az uyumak, az konuşmak.

Zihinsel davranış. Gece yastığa başını koyduğunda şu soruyu sorabilirsın kendine: "Bugün Allah için ne yaptım? Bugün nefsimin hangi isteğine yenildim?"

Tavrı şu şekilde olmalı: Nefsi asla temize çıkarmamalısınız. Hatayı hep kendinde, başarıyı hep Allah'ta bilmek anahtardır. Nefs sürekli bahaneler üretir, bu bahaneleri kabul etmemek gerekir. İnsan psikolojisi ayna gibidir; yakınındakini yansıtır. Nefs kötü arkadaşlar ve gaflet ortamlarında kudurur, manevi ortamlarda ise sakinleşir. Nefsi terbiye olmuş, halim selim, güzel ahlaklı insanlarla dostluk kurmak, onların hali sözlerinden daha tesirlidir ve bulaşıcıdır.

Nefsin en büyük hastalığı hiç ölmeyecekmiş gibi dünyaya bağlanması ve kibirlenmesidir. Bu balonun tek iğnesi de ölümdür. Mezarlık ziyareti yapmak veya her an ölebileceğini tefekkür etmek. "Ben büyüğüm, ben güçlüğüm" diyen nefse; sonun bir çukur ve topraktır gerçeğini hatırlatmak onun gardını anında düşürür.

Nefs de tabii eğitilirken kurnazca taktikler uyguluyor. Bunlardan bir tanesi şu; "Ben ne güzel namaz kiliyorum", "Herkes günahkar ben ne kadar iyi haldeyim" düşüncesi... Dindarlıkla kibirlenmek nefsin en tehlikeli tuzağıdır. İbadetlerine güvenmemek, daima acziyet içinde olmak... "Yaptığım iyilikler O'nun lütfu, işlediğim günahlar nefsimin ayıbıdır" bilincini korumak... Unutmamak gerekir ki bu bir süreçtir. Hazreti Mevlana'nın dediği gibi: "Nefs bir ejderhadır. Ölüm sanma, sadece uykudadır." Bu yüzden terbiye ölene kadar devam etmek zorunda.

Şimdi diğer başlığımızı ele alalım; Nefs ve Fitne'yi işleyecektik bu akşam. Tahribatlarını ve toplumun yeniden yeşermesiyle alakalı. Fitne ile devam edelim kardeşlerim.

Fitne kelime kökenindeki "ateşe atıp denemek, yakmak" anlamını tam olarak yansıtan bir süreçtir. Hem bireyin iç dünyasında hem de toplumun sosyal dokusunda yakan, yanık ve bozan bir virus gibi çalışır. Fitnenin insan ve toplum üzerinde açtığı yaraları şu başlıklarda analiz edebiliriz.

İnsanda açtığı yaralar: Fitne önce bireyin zihnini ve kalbini hedef alır. Bir insan fitne ateşine düştüğünde veya fitneye alet olduğunda şu manevi hasarları alır: Basiret bağlanması, manevi körlük. Fitnenin en büyük zararı doğru ile yanlış ayırt etme yeteneğini yok etmesidir. Fitne ortamında insan fanatikleşir. Kendi yaptığı yanlış hak, karşısındaki doğrusunu batıl görmeye başlar.

Suzan (kötü düşünce hastalığı). Fitne insandaki güven duygusunu öldürür. Kişi en yakın dostundan, kardeşinden, hatta ailesinden şüphe duymaya başlar. "Acaba bana tuzak mı kuruluyor?" korkusu yavaş yavaş paranoida dönüşür.

Merhametin kaybolması, kalp katılımı. Fitne zamanlarında insan savunduğu dava veya grup uğruna karşısındakini "insan" olarak görmekten çıkar. Normal zamanda karıncayı incitmeyecek biri, fitne rüzgarına kapıldığından acımasızca hak yiyebilir veya zulmedebilir.

İbadet ve huzurun kaybı. Zihni sürekli dedikodu, komplot teorileri ve düşmanlık hisleriyle dolu olan bir kalp Allah'ı anmaktan lezzet alamaz. Fitne insanın manevi enerjisini tüketir.

Toplumda açtığı yaralara değinecek olursak; fitne topluma girdiğinde bir binanın kolonlarını kesmek gibi etki eder. Dışarıdan bakıldığından bina ayakta dursa da ilk sarsıntıda yıkılmaya mahkumdur. Güven ve toplumun çöküşü: Bir toplumun en büyük sermayesi paradan önce güvendir. Fitne; komşunun komşuya, halkın devlete, cemaatin lideré güvenini sarsar. Güvenin bittiği yerde korku imparatorluğu başlar. Kutuplaşma ve parçalanma: Fitne toplumu "biz" ve "onlar" diye ikiye böler. Ortak değerler bile tartışma konusu haline gelir. Diyalog kanalları kapanır, insan konuşarak değil bağırarak veya kavga ederek anlaşmaya çalışır. Adalet terazisinin şaşması: Fitne ortamlarında "suçun şahsiliği" ilkesi unutulur. Kurunun yanında yaşı da yanar. Bu mantık devreye girer. Masum insanlar sırf belli bir gruba veya düşünceye yakın diye damgalanır. Adalet duygusunun zedelenmesi devletin bekasına vurulan en büyük darbedir. Dış müdahaleye açık hale gelme: Tarih boyunca "böl, parçala, yönet" taktiği hep fitne üzerinden yürümüştür. İçeride birbirine düşen bir toplum, dış düşmanlar için en kolay lokma haline gelir. Enerjisini iç kavgaya harcayan bir toplum dışındaki tehlikeleri göremez ve savunmasız kalır.

Fitne nasıl çalışır ve nasıl zarar verir? Bu konuya alaklı söyleyeceklerimiz var. Fitnenin en tehlikeli yanı hak suretinde görünmesidir kardeşlerim. Hak ile batılı karıştırır. Fitne çıkarılanlar asla "ben kötüyük yapıyorum" demez. "Biz ıslah edicileriz, düzen sağlıyoruz" diyerek ortaya çıkarlar. Yalanın içine bir tutam doğru katarak insanları kandırırlar. Toplumun etnik kökeni,

mezhebi veya siyasi görüşü gibi en hassas sinir uçlarına dokunurlar. Küçük bir kıvılcımı dev bir yangına dönüştürürler.

İslam toplumunun çimentosu olan "müminler ancak kardeşir" ilkesini yıkar. Kardeşlik bağları kopunca toplum bir tesbih gibi darmadağın olur. Fitne insanı vicdansız, toplumu ise sahipsiz ve güvensiz bırakır. Bediüzzaman Said Nursi'nin ifadesiyle; "Fitne zamanlarında en büyük ilaç ateşe odun taşımamak, taraf tutmadan hareketsiz kalarak yanının sönmesini beklemektir." Kur'an-ı Kerim fitneyi ve fitne çıkarılanları çok sert bir dille uyardı. İslam'a göre fitne çıkarmak sadece basit bir hata değil, toplumun manevi ve sosyal hayatına kasteden büyük bir suçtur.

Kur'an-ı Kerim fitne ve fitneciler hakkında hükümlerini şu dört başlıkta toplayabiliriz:

"Fitne, adam öldürmekten daha beterdır." (Bakara Suresi, 191 ve 217. Ayetler). Allahuteala burada fitneyi cinayetten daha ağır bir suç olarak niteler. Çünkü bir insanı öldürmek onun bedenini, bedeni hayatını sonlandırır; ancak fitne toplumun huzurunu, inancını, edebi hayatını öldürür. Kargaşa ortamında binlerce masum ölebilir, nesiller bozulabilir.

Kur'an-ı Kerim fitne çıkarılanların en belirgin özelliğini sinsi ve yalancı olmaları olduğunu bildirir. Onlar asla "biz ortalığı karıştırıyoruz" demezler. Aksine iyilik yaptıklarını iddia ederler, düzeni sağladıklarını iddia ederler. Maskeleri vardır. Onlara yeryüzünde fitne çıkarmayı denildiği zaman "Biz ancak İslah edicileriz" derler. **"İyi bilin ki onlar bozguncuların ta kendileridir, fakat farkında değillerdir."** (Bakara Suresi, 11 ve 12. Ayetler).

Tevbe Suresi'nde fitne çıkarılanların toplum içine sızıp laf taşı, dedikodu yaparak ve korku yayarak insanları birbirine düşürme çabaları anlatılır. Hızlı hareket ederler ve zayıf karakterli insanları kullanırlar. **"Eğerinizde çıkışları size bozgunculuktan başka bir katkıları olmazdı ve siz fitneye düşürmek isteyerek aranızda koştururlardı. İznizde onlara hak verecekler de vardır."** (Tevbe Suresi, 47. Ayet).

Kur'an-ı Kerim inanan insanlara baskı uygulayan, onları dinlerinden döndürmeye çalışan veya toplumun huzurunu bozan fitneciler için tövbe etmedikleri takdirde çok ağır bir azap olduğunu bildirir. **"Mümin erkekler ve mümin kadınlar işkence edip, fitneye uğratıp sonra da tövbe etmeyenler... Tövbe etmeyenler var ya! İşte onlara cehennem azabı vardır, onlara yanın azabı vardır."** (Buruc Suresi, 10. Ayet).

Kur'an-ı Kerim sadece sorunu tespit etmiyor. Fitne ateşini söndürmek için müminlere bazı stratejiler de veriyor ve Allahuteala şöyle emrediyor: **"Ey iman edenler! Size bir fasık (yani yoldan çıkmış, yalancı) bir haber getirirse, bilmeyerek bir topluluğa zarar verip yaptığına pişman olmamak için o haberin doğruluğunu araştırın."** (Hucurat Suresi, 6. Ayet).

"Eğer iki grup birbirine düşerse sadece izleme, adaletle aralarını bul. Eğer biri azgınlık yapmaya devam ederse fitne bitene kadar azgınlık yapanla mücadele et." (Hucurat Suresi, 9. Ayet).

"Toptan Allah'in ipine sarılın, ayrılop bölünmeyin." (Al-i İmran Suresi, 103. Ayet).

Özetle Kur'an-ı Kerim fitne çıkarılanları "bozguncu" (müfsit) olarak tanımlar ve onları Allah'ın sevmediğini açıkça beyan eder. Fitneci, toplumun gemisini delen kişidir. O engellenmezse gemiyle beraber gemideki herkes bir gün elbet batacaktır.

Peygamber Efendimiz'in nefs ve fitne, bu iki kavram hakkındaki uyarılarını ve bazı hadis-i şerifleri anlatmak istiyorum size. Nefs hakkındaki uyarıları: "En büyük cihat" diyor. Peygamberimiz nefsi yenmeyi dış düşmanı yenmekten daha zor ve daha önemli görmüştür. Bir hadiste şöyle buyurur:

"Senin en büyük düşmanın, iki yanının arasında bulunan nefsindir." Tebük Seferi gibi zorlu bir savaştan dönerken orduya şöyle demiştir: "Küçük cihattan büyük cihada dönüyoruz." Sahabe efendilerimiz şaşırıp "Büyük cihat nedir Ya Resulullah?" diye sorduklarında, "Nefs ile mücadeledir" buyurmuştur. Peygamber Efendimiz zekayı ve akıllılığı nefsi kontrol etmeye bağlamıştır. "Akıllı kişi nefsini hesaba çeken ve ölümden sonrası için çalışandır. Aciz kişi ise nefsine ve hevasına uyup sonra da Allah'tan umandır."

Fitnelarındaki uyarılarını da aktarayım sizlere arkadaşlar. Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) fitne zamanlarını tarif ederken dehşet verici tablolar çizmiştir ve ümmetin o günlerde nasıl davranışları gereği konusunda adım adım uyarmıştır. "Karanlık gece parçaları gibi fitneler gelmeden önce salih ameller işlemekte acele ediniz. O zaman kişi mümin olarak sabahlar, kafir olarak akşamlar; mümin olarak akşamlar, kafir olarak sabahlar. Dinini az bir dünyalık karşılığında satar."

Fitne çıktıığında ne yapılması gerektiğini anlatan meşhur hadislerden birisi de şudur: "Öyle bir fitne olacak ki, o fitne sırasında oturan ayakta durandan, ayakta duran yürüyenden, yürüyen koşandan daha hayırlıdır. Kim o fitneye yönelirse fitne onu içine çeker, yok eder." Her ümmetin zayıf bir noktasını olduğunu belirterek uyarır: "Her ümmetin bir fitnesi vardır. Benim ümmetimin fitnesi de maldır."

Sahabeler "Ey Allah'ın Resülü, o günlere yetişirsek ne yapalım?" diye sorduklarında Fahr-i Kainat Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) şu stratejileri vermiştir: "Evini kendine geniş tut, diline sahip ol ve hatalarına ayla." "Öyle bir zaman gelince deveni bağla, evinde otur. Eğer biri evine girerse sen Adem'in iki oğlundan hayırlısı gibi ol. Öldüren gibi değil." Fitne zamanlarında marjinal gruplara değil, Müslümanların gövdesine ve hak üzerine topluluğa tabi olmayı emretmiştir. Fitne ve kargaşa zamanında ibadet etmek, "bana hicret etmek gibidir" demiştir.

Fitneden sonra toplum yeniden nasıl yeşerir? Fitneden sonra toplum yeniden nasıl düzelir? Bu konuya değinmek istiyorum. Fitne bir orman yangını gibidir. Geçtiği yerde sadece kül ve yıkım bırakır. Ancak toprağın altındaki kökler sağlam duruyorsa o orman yeniden yeşerecektir. İslam alimleri ve sosyologlar fitne sonrası toplumun iyileşmesini "İslah" kavramıyla açıklarlar. Toplumun yeniden "biz" olabilmesi ve yeşermesi için 5 aşamalı bir süreçten bahsederler.

Helalleşme, ruhsal onarım. Fitne insanlar arasında husumet ve kin tohumları eker. İyileşmenin ilk şartı geçmiş deşmeyi bırakıp sayfayı çevirmektir. Peygamber Efendimiz kendisine yıllarca zulmeden Mekkelilerle yüzleştiği gün intikam almakyerine "Bugün size kınama yoktur. Allah sizi affetsin. Gidiniz, hepiniz serbestsiniz" diyerek genel af ilan etmiştir. Toplumun fertleri "sen şunu yaptın, ben bunu yaptım" tartışmasını bırakıp büyük bir helalleşme seferberliği başlatmalıdır ki kin tutmak yarayı sürekli kanatır, affetmek ise kabuk bağlamasını sağlar ilkesini unutmamak gereklidir.

Fitne döneminde kurunun yanında yaşı da yanar. Fitne bittiğinde toplumun devlete ve birbirine güvenmesi için adaletin kılı kırk yararak işlenmesi gereklidir. Suçu ile masum kesin çizgilerle ayrılmalıdır. Eğer intikam duygusuyla hareket edilir ve masumlar zarar görürse fitne bitmez, sadece şekil değiştirerek yer altına iner. Adalet intikam aracı değil, huzur aracı olmalıdır.

Fitne insana "suizan" gözlüğü taktırır. Herkes birbirine şüpheyle bakar. İyileşme için bu gözlüğün atılması gereklidir.

Fitne; mezhep, ırk, siyasi görüş gibi farklılıklarla karşılaşır. İyileşme süreci ise benzerlikleri öne çıkararak başlar. Aynı Allah'a inanmak, aynı vatanı paylaşmak, aynı kıbleye yönelik gibi

binlerce ortak bağ varken bir-iki farklılık yüzünden kavga etmenin anlamsızlığı anlatılmalıdır. Bediuzzaman'ın ifadesiyle "Müminler bir vücutun azaları gibidir. El göze hata yaptı diye göz ele düşman olmaz, onu tedavi eder."

Devletin ve kanaat önderlerinin küskünleri barıştırmak için özel çaba sarf etmesi gereklidir. Fitne döneminde zarar görenlerin yaraları sarılmalı, mağdurlara yardım edilmelidir. Acıda ortaklaşmak toplumu en hızlı birleştiren şeydir. Birbirinin acısına ağlayan insanlar birbirine düşman olamaz.

Bir orman bir günde yanar ama bir günde büyümeyecektir. Fitneden sonraki iyileşme süreci sabır gerektirir. Geçmiş konusmayı bırakmak, dedikodudan uzak durmak, geleceğe ve inşaya odaklanmak; yıkıcı değil yapıcı bir dil kullanmak... Kur'an-ı Kerim'in şu müjdesi fitne sonrası toplumlar için en büyük umuttur: "**İyilikle kötülük birolmaz. Sen kötülüğü en güzel olan şeyle sav. O zaman seninle arasında düşmanlık bulunan kimse sanki sımsıcak bir dost oluverir.**" (Fussilet Suresi, 34. Ayet).

Fahr-i Kainat Efendimiz hem bireysel kurtuluş hem de toplumsal huzur için nefs ve fitne konularında çok keskin uyarılarında bulunmuştur. O, nefsi içerisindeki en büyük düşman; fitneyi ise karanlık geceler gibi gelen bir felaket olarak tasvir etmiştir.

Bizim söyleyeceklerimiz bu kadar kardeşlerim. Hakkınıza helal edin, sürç-i lisan ettiysek affola. Saat ona geliyor.

Seyyidimizden:

Esselatu vesselamu aşk, sevgi üzerine ve büyük bir mucizesi ve sanatı üzerine yarattı ama yaratırken de Allahuteala Adem aleyhisselatu vesselamın bedenini yıllarca bekletti. Sonra Allah Azze ve Celle Adem aleyhisselatu vesselama hiçbir mahlukatın bilemeyeceği, idrak edemeyeceği, vücutunun belli yerlerine "letaif" dediğimiz çok özel ve içinde kendi sırrı olan esmaları Allah Azze ve Celle insanın içine yerleştirdi. Çünkü Allah Azze ve Celle insana çok fazla değer verdi ve "Bu" dedi, "benim en büyük oluşum, en büyük starım ve en güzel sanatım". Çünkü Allah insana ayrı bir nazar eyledi ki ona kendi ruhundan üfleyecek.

Allahuteala insana ruh üfleyip ona hayat verince Rabbim ona akıl ihsan etti, akıl. Her şeyi idrak edebileceğii, ihsanın şürkü edebileceğii akıl bahsetti Allahuteala. Ve Allahuteala bu akilla dedemiz Adem'i cennete koydu. Dedemiz Adem cennette zaman geçirip Rabbil Alemini çokça tesbih eden, çokça şükreden bir haldeydi.

Lain imtihanını kaybetti acı ve ızdırıp içinde. Kendisi için bedetler (bedeller/lanetler) hükmü beklerken Allahuteala lainin tam kesin hükmünü vermedi. Bu sebeple lain Adem aleyhisselatu vesselama aklın uğrayabileceğii, hata yapabileceğii bir şekilde yaklaştı. Yalan yere yemin etti. Adem aleyhisselatu vesselama ebedilik ve sultanatlık vaadini Allah adına buldu. Aklen düşünen Adem aleyhisselatu vesselam da bunun doğru olabileceğine inandı ve hata işledi. Hata işlediği zaman Adem aleyhisselatu vesselam bu hatayı aklen işledi, nefsen işledi.

Adem aleyhisselatu vesselam cennette aklen hata işleyince Allahuteala şeytanla Adem'e bir hükm verdi. Bir dünya vardı. Bu dünya şimdi imtihan yerine dönecek. Bazı yerleri çölleşecek, bazı yerleri toplanacak, bazı yerleri soğuyacak yani dünyada bir değişim meydana geldi sırif Adem aleyhisselatu vesselamla şeytan-ı lain imtihan yerine dönüştürüldü. Ama Adem aleyhisselatu vesselam aklen bir hata yapmıştı. Oysa Allahuteala Adem aleyhisselatu vesselamı en güzel surette yarattı, ona en değerli taifeleri yükledi. Ama Adem bu şekilde dünyaya giderse

dünyanın sultani olur. Allah Azze ve Celle adildir. Şimdi Adem'e bir şey yüklenecek sırf dünyaya, imtihana tabi olacağı için. Çünkü Adem aleyhisselatu vesselam cennetten çıktıgı haliyle dünyaya gelse şeytan-ı laini rahatlıkla alt eder. Çünkü dedemiz Adem bir defa hata eder, ikinci defa hata etmez.

Buna nispeten Allah Azze ve Celle "nefs" denen bir şey yarattı. Nefs. Nefs, Adem aleyhisselatu vesselamın cennetten çıktıktan sonra dünya imtihanına erişebilmesi için Allahuteala'nın şartları eşitlemek için Adem aleyhisselatu vesselama önce verdiği bir yükter. Peki bu nasıl oldu?

Rabb-i Teala Azze ve Celle öyle bir balçıkta, öyle bir balçık ki bu, bu balçığın sonu yok... Allah bu balçığı öyle bir ateşe yaktı ki ondan çıkan buharı Azze ve Celle bir nefese aldı ve Adem aleyhisselatu vesselamın göbeğinin hafif üstüne yerleştirdi. İşte o yerleştirdiği şeyin adı nefس oldu.

Adem aleyhisselatu vesselam katiyen o haldeyken bunu tanımadı çünkü bayın bir haldeydi. Ve dünyaya geldiği zaman Adem aleyhisselatu vesselam bir anda kendi suretini hafif karartılı bir halde, esmerin en esmeri şeklinde görünce "Aman Allah'ım" dedi, "Ya Rabbil Alemin, bu günahımın bir eseri midir? Yaptığımın hatanın bir bedeli olarak mı suretim böyle geldi?". Hayır, bu nefstir, nefس. Adem aleyhisselatu vesselamın ilk nefsle tanışması böyle oldu.

Ve Adem aleyhisselatu vesselam nefsi idrak edemediği bir haldeyken Cebrail aleyhisselatu vesselam, Allah ondan gani gani razı olsun, dedi "Ya Cebrail, ben utanıyorum" dedi. "Bu nasıl bir haldir? Kapkara oldum" dedi. "Ve bunun ne olduğunu anlayamıyorum". Cebrail aleyhisselatu vesselam dedi: "Ya Adem, yevmül-ebyad, beyaz günlerde oruç tut. O seni temizler, ruhunu aydınlatır ve sana bu gelen nefsi bir hapis altına alır. O aydınlanmayla tenin eski rengine gelir."

Ve Adem aleyhisselatu vesselam kameri ayın 13, 14 ve 15. günü, şimdiki bizim tuttuğumuz orucun benzerini tuttu. Ve 40, 13, 14, 15 kameri aylarını tuttuktan sonra Adem aleyhisselatu vesselam latif ve güzel olmaya başladı. Anlayacağınız nefsin yaratılma hali; dedeniz Adem aleyhisselatu vesselam cennetten çıktıktan sonra o mükemmel letaifleri... Çünkü eğer Adem aleyhisselatu vesselam o latifelerle dünyaya gelse lain Adem aleyhisselatu vesselamı kandıracak hücceti yoktur. Niye? Çünkü dedeniz Adem aynı yerden iki defa ısrılmaz. O ilim, hakikat ve Allahuteala'nın sadık bir kuludur.

Nefs, Adem aleyhisselatu vesselamın diliyle ilk defa terbiyede oruçla karşılaştı. Yavaş yavaş kabuğuna çekildi. Ve Adem aleyhisselatu vesselam nefsi tanımak için ikinci yola başvurdu: Tefekkür. Rabbiyle geçirdiği zamanları tefekkür ettikçe nefس artık itaatkar hale gelmeye başladı.

Nefsin insanoğluna bulaşma hikayesi kendisi böyle başlamıştır. İnsan nefsten kurtulmak, korunmak için yılın belli zamanlarında ve Allahuteala'nın takdir ettiği vakitlerde Allahuteala'nın dediği gibi oruç tutar. Aklını tertemiz eder, onu tefekkürle sağlar. Kalbini tertemiz tutar, onu tövbeyeyle sağlar. Dilini tertemiz tutar, sadece doğruya konuşur ya da susar. Şehvetini dost doğru kullanır, gücü yetiyorsa evlenir, gücü yetmiyorsa oruç tutar ya da başka bir ilimle meşgul olur.

Nefsi terbiye etmede en büyük usul meşguliyet; meşgul olmak, doğru uyumak, erken uyanmak, doğru dostlar edinmek ve kötü kokulu yerden uzak durmaktır. Nefis güzel kokudan hoşlanmaz.

Niye? Nefis 23 gram ağırlığında, gri, şehvet organının olduğu yerle ağızın olduğu yere kadar hareket edebilmesi için ona imkan tanıyan ve bu imkanları iki yolla sağlayan... Birinci yol; şehvette mideyi çokça doldurursun, onun üzerine yatarsın, mideden çıkan buhar şehvetin kollarını uzatır. O kollar uzadığı zaman mide önce şehvetin olduğu kanallara gider, sonra kalbin olduğu kanal önüne küçük bir yol kapatır. Kalp manevi işlevini yavaşlattığı zaman şehvet artık

akılla ya da gözle ya da başka uzuvlarla başka başka sahnelerle karşı karşıya kalır. Onları başladığı zaman şeytan-ı lain bunu sonsuz bir döngüye dönüştürür.

Bu halde olduğu zaman insan hemen kalksun, abdest alsın, ağızına birazcık su koysun, birazcık yürüyüş yapın. Gücü yetiyorsa namaz kılsın. Gücü yetmeyorsa ayakta dursun, yıldızları seyretsin, güneşin seyretsin, bir gök cismini seyretsin ta ki teskin oluncaya kadar buna devam etsin. Sakın dünya adına bir görüntüye kendini mahkum etmesin. Yani bir eşyaya, bir kadına, herhangi bir şeye, yani dünya adına insanın kendi yaptığı şeye meşgul olduğu zaman kesinlikle şehvet onu tuzağa düşürür. Ama bu hale düştüğü zaman herhangi bir gök cismini ya da Allahuteala'nın yarattığı bir ağaç, bir yeşilliği gördüğü zaman artık zikreden şeyler insandaki şehveti kırar.

Bir insan eğer ağızında çok yalan, çok giybət, çok iyi olmayan iftiralar, buguzlar varsa; nefس artık oraya kadar kendisine yükselebilecek bir kapı açar. Nefs ağızla boğazın boşluğu arasında durduğu zaman bu sefer beynin önünde o gri tabakayı oluşturur. Kişiin düşünme yetisini azaltır. Karamsar, evden çıkmaz hale onu getirir. Zaten bir insan evden çıkmaz hale, hiçbir iş tutamaz hale geldiği zaman anla ki nefس onun beyninin bariyerini kapatmıştır. Onun üzerine gri bir tabaka yapmıştır. Şimdi onu yavaş yavaş sömürebilmek için çok yemeye, çok uykuya onu mahkum eder. Artık o kişiyi yavaş yavaş ele geçirir. Ve o kişiyi ele geçirdiği zaman artık bütün kanatlarını, bütün kollarını o kişiye doğru en uç noktalara kadarrır. En uç noktalara getirdiği zaman ne yapar? Önce dizlerde ağrı yapar. Sonra baldırlarda ağrı yapar. Sonra ayak altında yanma yapar. Sonra böbreklere zarar verir. En son sırt ağrısı yaptığı zaman artık o kişi nefsin mahkumudur. Kalkın, kalkın.

İşte bu halde olduğu zaman nefس, şimdi onun için tehlikeli bir çözüm var. Bu çözüm; kameri ayların 17, 19, 21'inde yapılan hacamat, nefsin o uç noktasına ulaştığı her yeri kırar atar. Nefs kaçacak bir yer bulamaz. Sonra o kişi yavaş yavaş Ayetel Kürsi ile meşgul olmaya başladığı zaman artık nefس tekrar 23 gram, o küçük 7 santimlik boyuna ya da 11 santimlik boyuna ulaşır ve yine kabuğuna çekilir.

Bir insan nefsi ağızının altında ve yalanla çokça istemeden başvuruyorsa en mantıklı yapacağı şey; hemen 15-20 ya da 40 kilometre bir uzaklığa gitmek, orada herhangi bir tepeye, bir yeşilliğe çıkmak, orada oturmak, orada "Estagfirullah"la meşgul olmak, Estagfirullah'la meşgul olmak, Estagfirullah'la meşgul olmak ve sonra geri dönmektir. Yahut eğer gücü yetiyorsa bir insanın, nefس onu tamamen kuşatmışsa, iki karanın arasında bir deniz varsa, o denizden karşı karşıya gittiği zaman, geçerken "Allahu Ekber"le meşgul olduğu zaman nefس tekrar onu bırakır ve ona itaat etmek için yollar arar.

Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem dedi ki: "Şehvet organınız ve ağızınız hakkında bana söz verin, ben de sizin cennete gideceğinize söz vereyim." Nefs böyledir ey Ümmet-i Muhammed! Onu terbiye etmediğiniz, onu elinizin altına almadığınız müddetçe bu dünyada size huzur yoktur. Çünkü nefس sizdeki bazı anahtarları, bir kopyası onda var ve siz eğer Allahuteala'nın ameli olan namazı kaçırığınız zaman şeytan-ı laine bu anahtarların bir kopyasını verir. Şeytan hızlı bir şekilde o anahtarların bir kopyasını kendisine alır, nefse kendi çıkarttığı kopyayı teslim eder, nefsten aldığı asıl anahtarı kendisine daim tutar. Sakın nefsinizin esiri olmayın. Nefsinizin esiri olduğunuz zaman şeytan-ı lain sizin içينize rahat rahat girer.

Anladınız mı gençler? Nefsi anladınız mı? İnşallah saydım. İnşallah sağlam durun. Allah size izzet verir, imkan verir, şeref verir.

Fitne, hiç bilir misiniz fitneyi? Fitne, hiç bilir misiniz oğlum? Ben size fitneyi anlatayım. Şimdi biz şurada 40 kişiyiz. Ya da 42 kişiyiz. Burada Allah rızası için kardeşçe bir araya geldik. Her biriniz nefsinize vermediğiniz değer ya da ısrar ettiğiniz bir günah şeytanın kapısında nasip olarak saklanır. Herkesten bir nasip toplayınca şeytan-ı lain, bunlar kümülatifte çok büyük olurlar. Ve şeytan-ı lain en zayıf halkınızı bir arada gördüğü zaman bu elde tuttuğu, hepinizin ayrı ayrı önemsemediği şeyleri büyük bir balyoza dönüştürür, yahut da büyük bir topuza dönüştürür, en zayıfınızın kafasına aniden vurur.

Ondan sadır olan şeytanın sözü size yansındığı zaman öyle bir mana ifade eder ki sizin nazarınızda, halbuki gerçekte çıkan manası o değildir. Ama şeytan sizin o yekün topladığı, o önemsemediğiniz şeyler onun için bir ayna olmuştur. Kulağınızın bir tarafına kurşun döker, diğer tarafına kelimeleri tersine çevirir ve sizden kümülatif olarak topladığı o küçük küçük zaflarınız şeytanın katında artık büyük bir ateş olmuştur. O ateşi yavaşça sizin içينize zerk eder, sizin beyninize hızlı bir şekilde akar o ateş ve hiç bilmeden, istemeden sesinizi ilkyükseltme halinden sonra öyle bir frekansa yayar ki artık siz durdurulamaz bir hale gelirsiniz ve kardeşinizin kalbini kırarsınız ve şeytan için o gün büyük bir zaferdir.

O gün sizin dedeniz Adem'e gider, "Bak" der, "senin evlatlarına ben ne yaptım. İnsan öldürmekten daha kötü bir şey yaptım" der. Ey insanlar! Fitne kesinlikle bir insan öldürmekten Allah katında daha tehlikelidir. Çünkü dedeniz Adem'in açmış olduğu savaşa siz büyük bir gedik açmış olursunuz. Önce dedeniz Adem'i, sonra dedeniz Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem'i, sonra sair peygamberleri ve iyileri üzmüş olursunuz.

Bir insan bu hale geldiği zaman hemen kardeşine sarılsın. Desin "Allah rızası için salavat getir. Bu şeytanın kuvvetli bir oyunudur" der. Göğsünü göğsüne, kalbini kalbine yaslar. Dilini damağına yapıştırır. Estağfirullah der. Sonra birbirlerinin elini öperler ve Allahuteala'dan af dilerler. Bunu yaptıkları zaman şeytan bütün hepinizdeki nasibini bırakır, nasıl kaçacağını bilemez ve bir ateş arkasında kaçar gider. Fitneden sakının. Fitne tehlikelidir.